

**"रासायनिक मलको वितरण प्रणालीमा सुधार गरी प्रभावकारी बनाउनको लागि अध्ययन"
अध्ययनको लागि परामर्श सेवा खरीद गरी काम गर्नको लागि कार्यविवरण
(Terms of Reference)**

१. कार्यक्रमको पृष्ठभूमि

अर्थतन्त्रको मेरुदण्डका रूपमा रहेको नेपालको कृषि क्षेत्रलाई आधुनिकीकरण, व्यवसायीकरण र विविधिकरण गरी किसानको हकहितको संरक्षण एवं प्रवर्धन गर्न तथा कृषि सम्बन्धी ऐन, कानून, नीति तथा योजना तर्जुमाको साथै कृषि अनुसन्धान र प्रसारलाई किसान मैत्री बनाई किसानहरूको हकहित र अधिकारको रक्षा गर्दै कृषि उत्पादनमा नेपाललाई आत्मनिर्भर बनाउन तथा नेपाल सरकारबाट स्वीकृत कृषि विकास रणनीति (सन् २०१५-२०३५) ले परिलक्षित गरे बमोजिम नेपाल सरकारले राष्ट्रिय किसान आयोग गठनका लागि राष्ट्रिय किसान आयोग गठन कार्यकारी आदेश २०७३ जारी गरी राष्ट्रिय किसान आयोग गठन गरेको हो । राष्ट्रिय किसान आयोगको गठन पश्चात औपचारिक रूपमा काम शुरू गरेको यस आयोगले विभिन्न कृषि सम्बन्धित ऐन, नियमावलीको मस्यौदा तयार गरी कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय मार्फत अगाडि बढाई अन्तिम रूप दिने कामलाई अघि बढाएको छ । सोही अनुरूप आ.व. २०७८/७९ को वार्षिक स्वीकृत कार्यक्रम अनुसार दोस्रो त्रैमासिकमा सञ्चालन गर्नु पर्ने "रासायनिक मलको वितरण प्रणालीमा सुधार गरी प्रभावकारी बनाउनको लागि अध्ययन"(व्यक्ति वा फार्म करार) कार्यक्रम अन्तर्गत सरकारले उपलब्ध गराएको रासायनिक मल वितरण प्रणालीमा एक रूपता नभएको भन्ने जन गुनासो वारम्बार आउने गरेकोले त्यसलाई न्यूनीकरण गर्न आवश्यक ठोस सुझाव प्राप्त गर्नको लागि यो कार्य विवरण(Terms of Reference) तयार गरिएको छ । हाल नेपालमा वार्षिक रूपमा अबौं रुपैया बराबरको रासायनिक मल आयात भई रहेता पनि आवश्यक मात्रा र समयमा उपलब्ध हुन सकिरहेको छैन। यस पृष्ठभूमिमा दीगो रूपमा कृषि उत्पादनको व्यवसायिकरण गर्नको निम्ति रासायनिक मलको सन्तुलित उपयोग र वितरण प्रणालीमा प्रभावकारी बनाउन अध्ययन कार्यक्रम राखिएको हो ।

२. अध्ययनका लक्ष्य तथा उद्देश्य

कृषि क्षेत्रका उत्पादनका लागि प्रयोग हुदै आएका रासायनिक मल वितरण प्रणालीमा वर्षेनी आएका किसानहरूका गुनासा र समयमा मल उपलब्ध गराउन सरकारले नसकेको वर्तमान परिप्रेक्ष्यमा समयमा नै सहज तरिकाले समानुपातिक रूपमा रासायनिक मलको वितरण प्रणालीमा सुधार गरी प्रभावकारी बनाउनु मुख्य उद्देश्य हो भने अन्य उद्देश्यहरूमा

- हाल नेपालमा रासायनिक मलका प्रयोगको स्थितिका बारे सुचना तय गर्नु
- विद्यमान अवस्थामा नेपालमा रासायनिक मलको उपलब्धता स्थितिका जानकारी प्राप्त गर्नु
- रासायनिक मलले कृषि उत्पादनमा पारेको प्रभावका बारेमा किसान र सरोकारवाला निकायहरूसँग अन्तरक्रिया छलफल गर्नु
- रासायनिक मल वितरण प्रणालीमा सरकारले चालेका प्रयासहरूका बारेमा खोज गर्नु

- रासायनिक मलको वितरण प्रणालीमा भएका कमी कमजोरीलाई न्यूनीकरणको निमित्त सरकारले अवलम्बन गर्नु पर्ने क्रियाकलाप तय गर्नु ।
- राज्यले उपलब्ध गराएका रासायनिक मलको समानुपातिक वितरण प्रणालीमा सुधार गरी प्रभावकारी बनाउनको लागि चाल्नुपर्ने रणनीतिक योजना तथा रोडम्याप तयार गर्नु पर्ने ।

३. अध्ययनका विधि

- कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय लगायत अन्य विषयगत मन्त्रालयबाट प्रकाशित भई यस विषयमा सम्बन्धित रहेका ऐन, नियम कार्यविधि तथा अन्य कानुनी दस्तावेज नीति सन्दर्भ सामग्रीहरू एवं तथ्याङ्क सम्बन्धि सामग्रीहरूको अध्ययन गर्ने
- कृषक स्तरमा भएका समस्या पहिचान गर्न किसानहरूसँग स्थूलगत भेटघाट छलफल साथै मल विक्रि गर्ने सरोकारवाला निकायहरूसँगका छलफल अन्तर्क्रिया गर्ने जसका लागि वैज्ञानिक तरिकाले नमूना संकलन गर्नु पर्ने
- किसान र तिनै तहका सरोकारवाला निकायहरूसँग छलफल तथा अन्तर्क्रिया पश्चात् प्राप्त सुझावसहित तयार भएका मस्यौदा राष्ट्रिय किसान आयोगसँगको समन्वयमा केन्द्रिय स्तरका सरोकारवाला निकायहरूसँग अन्तर्क्रिया गर्ने
- अन्तरकृयाबाट प्राप्त सुझावहरूलाई समावेश गरी अध्ययनको मस्यौदालाई अन्तिम रूप दिने
- प्रतिवेदन लेखन नेपालीमै गर्नु पर्ने ।

४. अध्ययन कार्यको लागि विस्तृत प्रस्ताव तयार

सुचिकरण भएका विज्ञहरूले ToR का आधारमा प्रारम्भिक प्रस्ताव तयार गर्नुपर्नेछ। छनौट भएका विज्ञले अध्ययन पूर्व विस्तृत प्रस्ताव तयार गरी अध्ययन कार्य शुरु गर्नुपर्नेछ। अध्ययन कार्य शुरु हुनु अगाडि विस्तृत प्रस्ताव तयार गरी राष्ट्रिय किसान आयोग र कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका पदाधिकारीहरूसँग प्रारम्भिक कार्यशालामा प्रस्तुती गर्नुपर्ने छ। कार्यशालामा प्रस्तुतिका क्रममा विभिन्न पदाधिकारीहरूबाट पृष्ठपोषण प्राप्तहुनेछ र प्राप्त पृष्ठपोषणलाई समावेश गरी सोही प्रस्तावका आधारमा अध्ययन कार्यलाई अगाडि बढाउनु पर्नेछ।

५. कार्यक्रमको अपेक्षित उपलब्धी

यस अध्ययन बाट सरकारले उपलब्ध गराएको रासायनिक मल वितरण प्रणालीमा एक रूपता नभएको भन्ने जन गुनासो वारम्बार आउने गरेकोले त्यसलाई न्यूनीकरण गर्ने सम्बन्धी एक दस्तावेज तयार हुनेछ र यो दस्तावेजले तपशिलका कुराहरूलाई सम्बोधन गर्नेछ ।

- हाल नेपालमा रासायनिक मल प्रयोगको स्थिति
- विद्यमान अवस्थामा नेपालमा रासायनिक मलको उपलब्धता स्थिति
- रासायनिक मलले कृषि उत्पादनमा पारेको प्रभाव

- रासायनिक मलको वितरण प्रणालीमा भएका कमी कमजोरीलाई न्यूनीकरणको निमित्त अवलम्बन गर्नु पर्ने क्रियाकलाप
- राज्यले उपलब्ध गराएका रासायनिक मलको वितरण प्रणालीमा सुधार गरी प्रभावकारी बनाउनको लागि ठोस रोडम्याप ।

६. कार्यक्रम प्रस्ताव छनोटको आधार

- ❖ निर्धारित समयभित्र प्राप्त भएका प्रस्तावहरू छनोटका लागि विज्ञ वा विज्ञसमूह वा फर्मको विषयगत दक्षतालाई मध्यनजर गरी मूल्याङ्कन गरिनेछ ।
- ❖ प्रस्तावको छनोट गर्न गुणस्तर र लागत विधि अपनाइनेछ । सो अनुसार प्राविधिक र आर्थिक प्रस्तावको मूल्याङ्कन गरी सफल प्रस्तावदाताको छनोट गरिनेछ । प्राविधिक प्रस्तावको कूल अङ्कभार सत्तरी देखि नब्बे र आर्थिक प्रस्तावको अङ्कभार तीस देखि दशसम्म निर्धारण गरिने छ ।
- ❖ प्राविधिक र आर्थिक प्रस्ताव छुट्टा छुट्टै खाममा पेश गर्नु पर्नेछ ।
- ❖ प्राविधिक मूल्याङ्कनमा उत्तिर्ण भएका प्रस्तावहरूको मात्र आर्थिक प्रस्ताव खोलिनेछ । आर्थिक प्रस्तावमा सबै भन्दा घटी रकम कबोल गर्ने प्रस्तावदाताले उच्चतम अङ्क प्राप्त गर्ने छ ।
- ❖ प्राविधिक मूल्याङ्कनको लागि सय पूर्णाङ्क राखी मूल्याङ्कन गरिने छ र मूल्याङ्कनको आधार यस प्रकार रहेको छ ।
 - प्रतिस्पर्धी व्यक्ति वा फार्मको कार्य अनुभव - २५ अंक
 - कार्यक्रम सम्पादन गर्ने तरिका र कार्य क्षेत्रगत शर्त प्रतिको प्रभावग्राहीता - ३५ अंक
 - कार्य सम्पन्न गर्न प्रस्तावित भएका विशेषज्ञको फार्म/कम्पनीको कार्य अनुभव र दक्षता एवं योग्यता - ४० अंक

माथी उल्लेखित मूल्याङ्कनका आधारहरूलाई आवश्यकता अनुसार अंक विभाजन गर्न सकिने छ ।

- ❖ प्राविधिक प्रस्ताव र आर्थिक प्रस्तावको खुद प्रासाङ्ग जोडी संयुक्त मूल्याङ्कन गर्दा सबै भन्दा बढी अङ्क प्राप्त गर्ने प्रस्तावदाता सफल हुने हुँदा निजलाई छनोट गरिने छ ।

७. कार्यक्रमको लागत तथा जनशक्ति तथा समय सीमा

यस अध्ययनको मस्यौदा तयार गर्नको लागि विशेषज्ञले सम्बन्धित विषयमा विज्ञता हासिल गरी कम्तिमा स्नातकत्तर गरेको आवश्यक रहने छ । बजेटको परिधिमा रही परामर्शदाताले विस्तृत बजेट र कार्यक्रम प्रस्तावमा उल्लेख गर्नु पर्नेछ र सम्झौता भएको ३ महिना भित्र कार्यक्रम सम्पन्न गरी अन्तिम मस्यौदा आयोग समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ । विशेषज्ञको कार्य अनुभव कम्तिमा ५ वर्षको हुनुपर्ने छ र सम्बन्धित विषयमा विज्ञता हासिल गरेको तथा ऐन कानून निर्माणमा सहभागी भएको हुनुपर्छ । टोली प्रमुख विशेषज्ञले अध्ययनको मस्यौदा तयार गर्दा सरकारले गरेको निर्णय तथा नीति संग नबाझिने गरी तयार गर्नु पर्ने छ ।

८. पेश गर्नुपर्ने कागजातहरू

क. विशेषज्ञको कम्तिमा स्नातकोत्तर पास गरेको प्रमाण ।

ख. अध्ययन गर्ने फार्म / कम्पनी प्यान वा भ्याटमा दर्ता भएको हुनु पर्ने छ ।

ग. विशेषज्ञको स्वयं प्रमाणीत CV तथा यस अध्ययनमा सहभागीताको प्रतिवद्धता पत्र एवं आवश्यक अन्य प्रमाणहरू ।

९. उपलब्ध गराउनुपर्ने विवरण तथा भुक्तानी प्रकृया

अध्ययनको लागि छनौट भएको व्यक्ति वा फार्मले सम्झौताको दिनबाट कार्य प्रारम्भ गर्न सक्ने छ। संस्थाले कार्य प्रारम्भ गर्दा कार्य संचालन विधि, विभिन्न सन्दर्भ सामग्री तथा अन्य विषयमा बैठक संचालन गर्दा आयोगलाई जानकारी गराउनु पर्ने छ । अध्ययनको क्रममा सम्बन्धित निकाय तथा सरोकारवाला निकायका विच छलफल गरि राय सल्लाह सुझावहरू लिनुपर्नेछ । तत्पश्चात तयार गरिएको अध्ययनको पहिलो मस्यौदा ५ प्रति आयोग समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ र आयोगमा Validation बैठक संचालन गरी मूर्त रूप दिनुपर्ने छ । Validation बैठकमा उठेका सवाल तथा सुझावहरूलाई समेटि अन्तिम मस्यौदा तयार गर्नुपर्ने छ र तयार गरिएको अन्तिम मस्यौदाको प्रति ५ (Digital and Hard copy) यस आयोगमा पेश गर्नु पर्ने छ ।

यस कार्यक्रमका लागी भुक्तानी प्रकृया निम्नानुसार हुने छ ।

पहिलो किस्ता - ३० प्रतिशत (सम्झौता पश्चात)

दोस्रो किस्ता- ७० प्रतिशत (अध्ययनको अन्तिम मस्यौदापेश भए पश्चात्)

कार्यक्रमको भुक्तानी प्रकृया नेपाल सरकारको प्रचलित आर्थिक ऐन/नियम अनुसार हुनेछ ।

१०. विविध

अध्ययन गर्न आवश्यक पर्ने कुनै पनि प्रकारका सामग्रीहरू आयोगबाट छुट्टै उपलब्ध हुने छैन । यस आयोगलाई तहा संस्थाबाट पेश गरिएको अन्तिम मस्यौदाको सर्वाधिकार रहने छ र संस्थाले कुनै दावी गर्न पाउने छैन। अन्य विषयको हकमा नेपाल सरकारको प्रचलित ऐन/नियम अनुसार हुने छ ।